

УДК 159.98:[070+654.19]:316.3(477)

Микола Сенченко,
директор Книжкової палати України,
професор

Інформаційна агресія і суспільство

... Мені хочеться знати, якого роду взагалі дух суспільства, і в якому стані його зіпсованість, і чим воно хворіє, якого роду люди його наповнюють, які класи переважають і які думки торжествують, якого роду розпуста найбільш в ходу нині?... Прийшло нам рятувати нашу землю; гине вже земля наша не від нашествия двадцяти мов, а від нас самих. Поки не подумаємо про впорядкування душевного майна, — не встановиться впорядкування і земного майна... Настануть часи голоду і бідності, як у всьому народі, так і порізно у всякому...

М. В. Гоголь

Слухаючи наших політологів, політиків і телекоментаторів, виступи тих, що нагорі і поряд, якось мимовільно приходиш до думки, що перед нами клінічна картина божевілля, забезпечена в реальному житті користю кар'єристів і прибутками від розігрування з себе одержимих реформаторів, тобто чергових революціонерів. Уважно розглядаючи політиків, спостерігаючи їх у різних іпостасях, приходиш до переконання, що вся ця вакханалія з прогресом, із стрибками до Європи і у всілякі міжнародні співтовариства, викликана думкою про свою особисту нікчемність, усвідомленням, що ти — нуль, якого зневажають навіть дружина і син. І яким потрібен не ти, а твої гроші.

Майже сто років навчання монізму при більшовиках зруйнували всю станова структуру суспільства, зруйнували навіть побутові співтовариства, які завжди виникали у дворах будинків чи на вулиці, де проживали люди, які добре знали один одного. Суспільство перестало бути суспільством років сорок тому і стало арифметичною множиною. Але ізольована особа, відокремлена, не знає, що робити і куди йти. Їй нікого запитати, і замість суспільства, що берегло досвід поколінь, людина питає тепер якого-небудь партійного діяча, від "демократії" чи "соціалізму", депутата або телеведучого. І замість досвіду покоління отримує словесно і науково оформлене марення соціальних прожектів від особи, яка перебуває на утриманні партії, і тому не має права на власну думку. Атомізована особа готова будь-які примхливі дурощі "зверху" або з телебачення прийняти за вказівку самого неба, аби тільки вони звучали "науково" і "обґрунтовано" із уст "поважних" у суспільстві людей. Тобто з телеекрана або зі сторінок газет і журналів. Головне ж — повірити: назад дороги немає, що з прогресом не можна сперечатися і що альтернативи демократичним реформам немає.

Але, з іншого боку, обособлена людина громадянського суспільства не знає й особистої відповідальності. Яка

може бути відповідальність перед лицем вказівок прогресу, всесвітньої еволюції та історичних законів? І якщо завтра на основі цих законів будуть дані абсурдні вказівки, то можна не сумніватися — ці вказівки будуть виконані. Адже виконуються вказівки Міжнародного валютного фонду (МВФ), якими б шкідливими для українського народу вони не були. Якщо надрукувати своїх грошей мільярди, то буде інфляція, а якщо позичити їх у МВФ, то інфляції не буде. Чому? Абсурд?

Але якщо потім, після чергових семидесяти років, хтось заявить, що відбулася помилка у тлумаченні знаків історичних законів, то і тут нічого особливого не станеться, оскільки, як відомо, в історії нічого випадкового не буває. І тому будь-який злочин влади завжди наперед виправданий.

Запитайте будь-якого носія передових ідей, особливо з депутатського корпусу, який повний надій на швидку реалізацію прав людини і правової держави, чого він хоче, врешті-решт, і ви почуєте примітивне обґрунтування про загальну ситість і достаток, про підкорення сил природи і завоювання космосу — щоб було, куди сміття із Землі скидати, — обґрунтування, від якого вуха зав'януть. Виникає думка — невже всі великі жертви, принесені цими фанатиками ринків, капіталізмів, соціалізмів і всесвітньої нової породи людей тільки для того, щоб влаштувати на планеті царство ситих дурнів, у яких відсутній розум. Так, це воістину ідеал рабів, обгодованих словоблуддям політиків. Образливо і якось зовсім неадекватно — з одного боку великі справи і страждання людей, а з іншого — ситість і достаток. Для чого? І вся історія нагадує якесь страшне марення. Є академіки, є найбільший науковий розум. Написані найрозумніші книги з різних галузей знань...

Скільки книг з філософії, історії, економіки, скільки досліджень, скільки романів і повістей, драм і кінофільмів — важко навіть собі уявити! І все це заради якоїсь нікчемної ідеї створити якийсь вимираючий примітив!? Дивно все це,

куди не глянь. Але факт. Заважаєшся на секунду — включи телевизор. І почуєш, як марево, слова про те, що назад дороги немає, що реформи треба довести до кінця (якого і чийого? Подумаєш — чи не чорний в цих словах гумор), що без ринкової економіки немає майбутнього (знову подумаєш — для кого?) і що ми повинні бути, як один, в Європі. І тут подумаєш, а чи можна за наявності Криму, татар та інших народів, з їхніми звичаями, далеко не завжди європейськими, за наявності десятків національностей навіть в управлінському апараті, стати Люксембургом, Швейцарією або Францією? І знову захочеться покрутити вказівним пальцем біля скроні, слухаючи всі ці заклики людей, на зразок розумних і обтяжених науковими ступенями, бути як усі, тобто європейцями.

І як же тут не дійти висновку, що нами керують доктринери і фанатики-ідеологи, які намагаються свою вузьку ідею одягнути в одяг раціоналізму і позитивізму, тобто повернути для її здійснення закони логіки і видати її за результат тверезого аналізу та детального розрахунку. Втім, що ж тут дивуватися, адже марксизм теж був наукою і в його достовірності нас запевняли тисячі докторів наук, професорів і членів академій наук, які написали на цю тему величезну кількість наукових книг із розрахунками та усілякими таблицями, діаграмами, схемами й незрозумілими словами.

Наука помилилася. Це доведено. Марксизм — геть. Тепер нова наука — ринок, цивілізація і реформи. У нас нове марення в моді...

Що ми маємо сьогодні? Вивихнута свідомість, позбавлена головного — свого історичного місця. Звідси цей триумфуючий танець пустки, всі ці американізми в системі нашої пропаганди. У нас демократія, як влада жебраків духом. Але це не та убогість, за яку обіцяно блаженство. Нам просто нічого сказати про себе і про своє. Це романтична пустка, забита повністю словоблуддям про свободу слова, культуру і прогрес.

Свідомість люмпенів, якими, волею політичного керівництва країни, є більшість із нас, не знає опори в живих традиціях через їхню відсутність. І саме тому шукає опору для себе в сильній владі і бюрократичних структурах, які помилково ототожнює з сильною державою. Таким чином, наша свідомість люмпенів творить псевдо-традиції і псевдо-ритуали, намагаючись ними замінити історичну традицію та істинну релігію Христа. Звідси ця любов нашої пропаганди до фашизму і сталінізму, характерна саме для атомізованого суспільства і бездуховних люмпенів. Політичне керівництво країни творить український народ за своїми мірками, не маючи з ним ніякої спорідненості, ніякої духовної спільності. Йде духовна агресія меншини, чий симпатії звернені до Ізраїлю та Америки, проти української більшості, свідомість якої намагається повернутися на своє історичне місце. У цьому факті, на наш погляд, і є головне значення того, що відбувається сьогодні в нашій Батьківщині.

Священик Павло Гумеров у статті "Як ЗМІ розпалюють в душах гріховні пристрасті" пише: "Погані думки, гріховні бажання і прагнення не є кровною власністю нашої душі. Вони приходять ззовні і можуть бути як прийняті і вирощені нами, так і відкинуті й вигнані. На те нам і дана вільна воля.

Звідки ж приходять все це? Кажучи глобально, джерело їх одне. Бог зла не створив, і першим, хто почав творити зло у всесвіті, був сатана. "Хто робить гріх, той від диявола, тому що спочатку диявол погрішив", — говорить апостол Іоанн Богослов. І, приймаючи хрещення, ми "відрікаємося від сатани й від усіх справ його". Тобто від грішних справ. Тому люди, які сіють гріх і спокусу, творять, звичайно, справу диявола.

Погані, гріховні помисли майже завжди народжуються від зорових, слухових і яких-небудь інших плотських обра-

зів і вражень. Звичайно, можуть бути помисли, що прямо і безпосередньо висіваються сатаною, але їх не так багато, як інколи здається. Які ці зовнішні подразники нижчих інстинктів? На першому місці, без перебільшення, стоять сучасні джерела масової інформації: телебачення, жовта і розважальна преса, радіо, дуже багато інтернет-сайтів.

Через те, що майже всі мас-медіа у нас приватні, а значить, комерційні, їх прибуток і добробут їхніх власників залежить тільки від одного — від рейтингу. І чим більше людей дивитимуться або слухатимуть у певний час певний канал, купуватимуть те чи інше видання, тим більше рекламних компаній вкладатимуть у нього гроші — все дуже просто. А щоб привернути увагу глядачів або читачів, потрібно якомога більше розважати їх, грати на самих нижчих пристрастях і вадах, показувати щось напівзаборонене (заборонений плід, як відомо, солодкий). Але це тільки один аспект проблеми, адже, окрім комерційного боку питання, є інший, набагато важливіший — етичний. Ми випробовуємо зараз найжорстокіший натиск: величезні кошти витрачаються на те, щоб розтлити наш народ етично і духовно.

Але не тільки ЗМІ сіють гріх. Гріховні помисли можуть дійти до нас з усього того, що ми читаємо, чуємо, бачимо і відчуваємо. Тобто з книг, фільмів, розмов, зустрічей тощо. Як же зберегти свою душу і розум у чистоті, якщо ми живемо у світі, просоченому інформацією, якщо зорові і звукові образи пронизують весь наш побут? Так, це, звичайно, складно, але можливо. В аскетизмі це називається зберігання зору, слуху і розуму.

Почнемо з того, що 90 відсотків інформації, яку одержує щодня сучасна людина, їй не тільки не потрібна, а й дуже шкідлива. Додатково вся ця інформація огидної якості. Пам'ятайте, що говорив професор Преображенський у романі М. Булгакова "Собаче серце": "...не читайте до обіду радянських газет — можна зіпсувати травлення?" Думаю, що сучасну пресу і після обіду читати не варто.

Більшість наших сучасників через любов до ЗМІ взагалі відучилася самостійно мислити й аналізувати. Та й часу на це немає, адже потрібно прочитати всі ті газети і журнали, на які оформили передплату; подивитися останні новини; коли їдеш в авто чи стоїш у заторах — послухати улюблену радіостанцію; та ще треба, щоб увечері подивитися якийсь фільм, краще детектив. При цьому кожен глядач упевнений, що все, про що він думає — це його власні думки. Він вже не розуміє, де говорить за нього Савік Шустер, де Олександр Гордон, а де взагалі Михайло Задорнов. Здібність до самостійного мислення майже втрачається. Якщо і спостерігається ще якесь різномудство серед наших співвітчизників, так це тільки тому, що люди дивляться різні передачі, точки зору ведучих і учасників яких не завжди збігаються. Як говорив Козьма Прутков: "Багато людей подібні ковбасам: чим їх начиняють, те і носять у собі". За цим принципом працює наша четверта влада, яка, дійсно, є владою реальною, бо здатна маніпулювати як завгодно свідомістю людей.

У нас частенько говорять про фальсифікацію виборів, про неправильний підрахунок голосів і підроблені бюлетені. Адже все це абсолютно непотрібна річ. Достатньо просто за декілька тижнів до виборів показувати по телебаченню одне й те саме обличчя — і всі як один за нього проголосують, якими б якостями кандидат не володів. Наполеон говорив: "Декілька газет можуть зробити більше, ніж ціла армія". Що б сказав Бонапарт, якби був знайомий з телебаченням?! Але тема наша все-таки не політичні технології, а боротьба з пристрастями, тому повернемося до неї.

... Можна сказати абсолютно точно: перегляд телевізійних програм, читання жовтої, бульварної преси, спілкування з іншими ЗМІ розпалюють у нашій душі всі вісім пристрастей. Подивимося, як же ЗМІ сприяють їх пробудженню в душі людини.

Червевоугодиство. Проявом цієї пристрасті є обжерливість, пияцтво, наркоманія і куріння. Телебачення й інші засоби масової інформації взагалі спрямовані на культ гедонізму, насолоди. Пригадаємо хоча б рекламні гасла "Бери від життя все!", "Їжа — це насолода, насолода смаком!" та інші. Про явну і приховану рекламу пива й інших алкогольних напоїв можна і не говорити. Нам взагалі всіляко прагнуть вселити, що без алкоголю життя у принципі немислиме. У фільмах або серіалах про військових чи міліціонерів (тобто про "справжніх чоловіків") все їх життя постійно супроводжується прийомом спиртного (горілки і пива). Тому, природно, все це щедро оплачено спонсорами, товар яких рекламують актори. Майже всі герої постійно палять. До слова сказати, у голлівудських фільмах вже практично не можна побачити позитивного героя, який п'є спиртне або затягується цигаркою. Американці, нарешті, зрозуміли, наскільки негативно подібні приклади впливають на молодь. Але все це ще квіточки. Адже на нашому телебаченні нерідкі сцени, де цілком позитивні герої вживають наркотики і палять травку.

Прелюбодійство. Ну, тут не варто навіть особливо багато говорити, достатньо перегорнути будь-яку популярну газету або включити телевізор, особливо який-небудь молодіжний канал. Увесь теле- і радіоефір наповнений непристойними сценами, розмовами на тему сексуальних відносин, жартами "нижче пояса" і передачами "про це". В європейських країнах, і навіть в Америці, фільми і передачі еротичного змісту вже давно показують тільки в певний час пізно увечері.

Сріболоубство. На тему культу пожадливості, жадібності, сріболоубства існує сила-силенна теле- і радіопередач, у яких цілеспрямовано втокмачується, що без особливих зусиль і праці можна стати мільйонером. Разом з цим збуджується зворотна сторона пожадливості — заздрість. Адже той рівень життя, тобто товари і розваги, які рекламують ЗМІ, доступні тільки невеликій частині суспільства. А іншим залишається лише ковтати слинку і заздрити.

Гнів. Заздрість викликає гнів. Це зрозуміло. Коли в країні дуже багато тих, хто сидить без роботи, не отримуючи місяцями зарплату, або ж не можуть прожити на мізерну пенсію, цілком зрозуміло, демонстративне багатство, що транслюється по телевізору, — рейтинги найбагатших людей країни, реклама житла за декілька тисяч доларів за квадратний метр та інше, — викликає роздратування і гнів. Будь-яке подання новин — причина для гніву: корупція, несправедливість, бездіяльність влади і правоохоронних органів; додамо до цього фільми з сценами насильства і жорстокості, що збуджують агресію. І можна тільки здогадуватися, який вплив на людську душу спричинить інтерв'ю з маніяком, що оповідає, яке він отримує задоволення від убивства.

Печаль, смуток. Майже всі новини, окрім печалі, смутку і тривоги, нічого викликати не можуть. Катастрофи, ДТП, аварії, вбивства, війни і локальні конфлікти, кризи і дефолти... І так щодня.

Пихатість. Гордність. Якщо з телебачення чи преси людина постійно дізнається про людські вади і гріхи, вона починає засуджувати інших і вигорджувати себе: "Якщо зірки і політики загрузли в розпусті і надмірності, то я ще нічого". З іншого боку, вона починає звикати з думкою про те, що вади, гріх — це норма життя.

Хай мені пробачать, що я так довго висловлював усім добре відомі речі, але іноді в повсякденній суєті ми просто не замислюємося, яким звірам відкриваємо ворота, коли включаємо телевізор або беремо в руки газету. Те, про що навіть доросла людина, швидше за все, ніколи б і не подумала, може бути витягнуте назовні за допомогою паскудного фільму або розпусної статті. Абсолютно жадливі думки та інстинкти можуть бути розгалювані, якщо не берегти свій зір і слух.

Що робити? Віковічне українське запитання. Жити в інформаційній ізоляції і не знати нічого, що робиться в світі і Україні? Проблема ця сильно перебільшена. Ми живемо не в пустелі, не на безлюдному острові. Повірте, про всі новини, які нам дійсно потрібні, ми дізнаємось і так. Ну, можливо, із запізненням максимум на день. Нам і так їх повідомлять на роботі, друзі, знайомі, родичі. Але втрачаємо ми, спілкуючись із ЗМІ, набагато більше. Можна сказати абсолютно беззаперечно: той, хто регулярно дивиться телевізор, слухає радіо і читає пресу, не може зберегти свій розум, слух і зір у чистоті.

Телебачення, кінематограф взагалі — дуже агресивні речі; за силою дії вони стоять на першому місці. Адже людині вкладається у свідомість вже готова картинка, їй не потрібно роздумувати, напружувати увагу, їй пропонується готовий образ. І що найстрашніше, цей образ вона потім починає вважати вже породженням свого розуму. Людина, яка дивиться телевізор, не може займатися вже нічим іншим — ні робити справи (навіть найпростіші), ні навіть вживати їжу (доведено, що це дуже шкідливо). Навіть радіо можна слухати і, наприклад, мити посуд, але робити це, дивлячись телевізор, неможливо.

Якщо професія людини не пов'язана з політикою або з якими-небудь сферами діяльності, де дійсно потрібні останні новини, то вона нічого не втратить, коли обмежить спілкування із ЗМІ до мінімуму. А придбає дуже багато чого: ясність розуму, обмеження спокус і силу-силенну вільного часу, який можна витратити на читання змістовної літератури, культурне дозвілля, спілкування з близькими й інші потрібні справи. ЗМІ не даремно розпалюють усі пристрасті, вони спричиняють інформаційну залежність. Почавши дивитися який-небудь фільм, можна потім годинами не вимикати телевізор, забувши про всі справи.

Тому було б дуже добре обмежити вплив на нас масмедіа. Якщо в будинку є діти, то зробити це просто необхідно. Потрібно постаратися хоча б у дні постів, у середу і п'ятницю не дивитися телевізор. Інакше вся наша боротьба з пристрастями буде дуже неефективною. А тим, хто боїться залишитися зовсім без інформації, можна порадити вибирати ті радіопередачі, газети і сайти, що містять найнейтральніші і нешкідливі блоки новин. При нинішньому виборі такі поки що є¹, — пише священник Павло Гумеров.

Дивлячись програми телебачення, читаючи більшість книг і журналів, роздумуючи над прочитаним і баченим, на думку приходять слова, висловлені видатним філософом минулого століття В. Розановим: "Мене пробрав прямо жах зважаючи на загальні культурно-руйнівні тенденції нашого часу... Одна пустеля... Кому? Навіщо це потрібно? Самий ґрунт нашого часу зіпсований, отруєний. І всіляке погане коріння він жадібно хапає і вирощує з нього найрясніші плоди. А добре коріння убиває."

Чому більшість людей так поверхнево відноситься до життя? Я зовсім не маю на увазі наркоманів, бомжів і людей, схильних до суїциду. Йдеться про пересічних обивателів, які мають сім'ю, роботу, читають книги й газети, дивляться передачі телебачення, слухають радіо...

"Звідки тоді такий висновок?" — запитав читач. Що ж, спробую відповісти. Давайте поглянемо на вітрини газетних кіосків, прочитаємо програми передач радіо й телебачення і спробуємо задуматися над тим, чим же нас пригощають масмедіа? Сторінки газет і журналів пістрявляють напівроздягненими дівчатами і великими скандальними заголовками. Телеекрани заповнили бойовики, інколи майже порнографічна еротика і вульгарність, реклама та переливання з порожнього в порожнє. І все це в масовому порядку транслюється найпопулярнішими центральними каналами, виняток становлять хіба що канали "Культура", "Глас".

¹ Газета "МИР" № 3 (240), 26 січня 2010 р. — С. 7.

Чому ж склалася саме така ситуація, хто в цьому винуватий? Можна, звичайно, звинуватити владу або олігархів від мас-медіа, і ці звинувачення не будуть необгрунтовані. Вони, без будь-якого сумніву, доклали зусилля для того, щоб ми мали те, що зараз маємо. Але тоді постає закономірне питання: чому вони це зробили? Відповідь, мабуть, теж не дуже складно відшукати.

Напевно, варто погодитися з тим, що якби більшість людей з презирством ставились би до подібної гидоти, не купували жовту пресу і не дивилися вульгарні передачі, то нічого подібного не було б у ЗМІ. Будь-який олігарх просто пролетів би, оскільки його продукція не мала б попиту. Але, на жаль, підґрунтя у наших думках і душах виявилися вельми благодатним для цього друкованого і зорового сміття.

Жовта преса — нарозхват, низькопробні телепередачі, що грають на нищих інстинктах людей, мають великий рейтинг. На жаль, подібні передачі, так само, як і газети з аморальним змістом, вельми популярні. Крім того, великий попит сьогодні на скандальні історії з життя, так званих, зірок, різноманітну екстрасенсорику і дуті сенсації типу космічних апаратів інопланетян.

Звідси і випливає висновок про те, що ж нас хвилює.

Висновок дуже сумний. Спробуємо задуматися над тим, що ж дають глядачам і читачам подібні твори? Можна з повною впевненістю стверджувати, що нічого корисного ні в етичному, ні в естетичному плані жодна людина від них не одержує. Хтось просто вбиває час, щоб не було нудно, хтось радіє чужим неприємностям, а хтось тішить свої нищі страсті.

У результаті кожен, хто захоплюється цим, не тільки не удосконалюється, а й неодмінно деградує, просто не може не деградувати. Адже хоче він того чи ні, але не тільки в його голові (що теж важливе), а й у його душі залишаються відчутні сліди, які забруднюють її.

Думки і відчуття людини при цьому теж навряд чи будуть світлими. Отже, за великим Законом Тяжіння Подібного вона неодмінно встановить зв'язок з центрами зла, чи то заздрістю, ненавистю чи хтивістю, і надасть їм підтримку, все більше підживлюючи сили зла. Результатом буде ситуація, коли до людини протягнуться невидимі нитки, які рано чи пізно істотно впливатимуть на її долю. І кожному з нас доведеться нести повну відповідальність за наші діяння, адже думки і відчуття, з духовної точки зору, також відносяться до дій, що відбуваються у тонших субстанціях, ніж видимий нам матеріальний світ.

Той факт, що ми не відповідаємо за свої думки перед земним судом, за великим рахунком, не має ніякого значення. Наше незнання (або небажання знати) також не знімає з нас ні крихти відповідальності. Адже і за земним законом людина, яка вчинила злочин, теж зобов'язана за нього відповісти, навіть якщо вона не знала, що її діяння є забороненими. І з цим усі згодні і вважають це справедливим.

Тож чому ми маємо сміливість вважати, що Вищі Закони повинні діяти по-іншому, наприклад, прощати і не карати за свавілля? І ще ми сподіваємося, що кара мине нас! Чи ми взагалі маємо сумніви щодо існування Вищих Законів? Якщо так, то даремно, дуже даремно.

Отже, багатьох із нас хвилюють, в основному, ті речі, які, попри все бажання, не можна визнати дійсно серйозними. Загалом кажучи, поведінка деяких людей викликає подив. Неначебо ми розумні істоти, значить, думки про те,

навіщо ми живемо, для чого ми існуємо, звідкіля ми появилися, мають, здавалося б, бути нам не чужими? А, окрім думок, у нас є і ще дещо, наприклад, відчуття.

Іноді нам буває соромно за свої вчинки, виникає просте питання звідки цей сором береться, якщо в нас, окрім матерії, нічого немає? Виходить, щось все-таки є!

Проте у більшості немає, ми уподібнюємося думаючим тваринам і про високі матерії вважаємо за краще не міркувати. Навіщо? Адже без цього спокійніше.

Отже, чи не пора нам прокинутися, розпочати думати і спробувати знайти відповіді спершу хоча б на задані питання, а то як би пізно не було!

А можливо, вже пізно?

Усе описане не так просто відбувається, як здається на перший погляд. Повним ходом йде четверта світова інформаційно-психологічна війна, цивілізаційна війна, тобто культурологічна війна. Головним об'єктом нападу є Православна цивілізація.

Головна зброя — вестоксикація народів (отруєння Заходом — західними цінностями, західною культурою, західним способом життя, упровадження західних стандартів смаку, стилю, звичок), а головна мета — трансформація населення світових цивілізацій в одноманітний етнос глобального світу — мільярди безвідмовних підданих глобальної імперії нагородованих, добре одягнених автоматів; встановлення влади глобальної світової імперії, світового уряду; встановлення нового світового порядку.

Невидимі духовні, психологічні, інформаційно-культурологічні війни, ці так звані повільні катастрофи руйнують, вбивають... Люди й народи гинуть, не помічаючи власної загибелі, гинуть, не проявляючи ніяких ознак турботи.

Ми безповоротно втратили і продовжуємо втрачати майже все, вислизає ґрунт з-під ніг, гинуть, чманіють наші діти, попереду морок і сморід, ніякого просвіту, ніякого проблиску і все як, у заціпенінні: ніяких ознак турботи, Україна "найстабільніша" і безмовна країна на всьому пострадянському просторі. Турботи і бурі тільки з приводу не отримання зарплати-милостині і кредитів. З приводу духовного, культурного розкладання суспільства, з приводу масового розтління і спокушання наших дітей, молоді, з приводу цілодобового виверження з десятків телерадіоканалів душевбивчої, ідіотизуючої вульгарності та відвертої мерзоти, що отруює, відключає свідомість — ні протестів, ні страйків, ні, навіть, простої констатації цих згубних процесів і явищ. Постійно чуємо про економічну і політичну кризу, але не чуємо про причини цих криз: про духовну, культурну, інтелектуальну кризу, про персоналістичне банкрутство України. Бурхливе зростання наркоманії, злочинності, самогубств, розпусти, психічних захворювань — і ніщо не пробиває, ніщо не викликає в суспільстві належної інтелектуальної, критичної реакції, будь-який опір культурологічній агресії, суспільство чи то в ЗМІ-паралічі, чи то в ТБ-заціпенінні. "Свідомість того, що ми рухаємося до катастрофи, є сьогодні похмурим фоном відчуття життя. Що нас чекає? Потрібно все змінити, щоб запобігти катастрофі!" — ще на початку минулого століття застерігав видатний представник німецького екзистенціалізму Карл Теодор Ясперс.

Надійшла у редакцію 9 листопада 2011 року